
Korona, karantene og krise

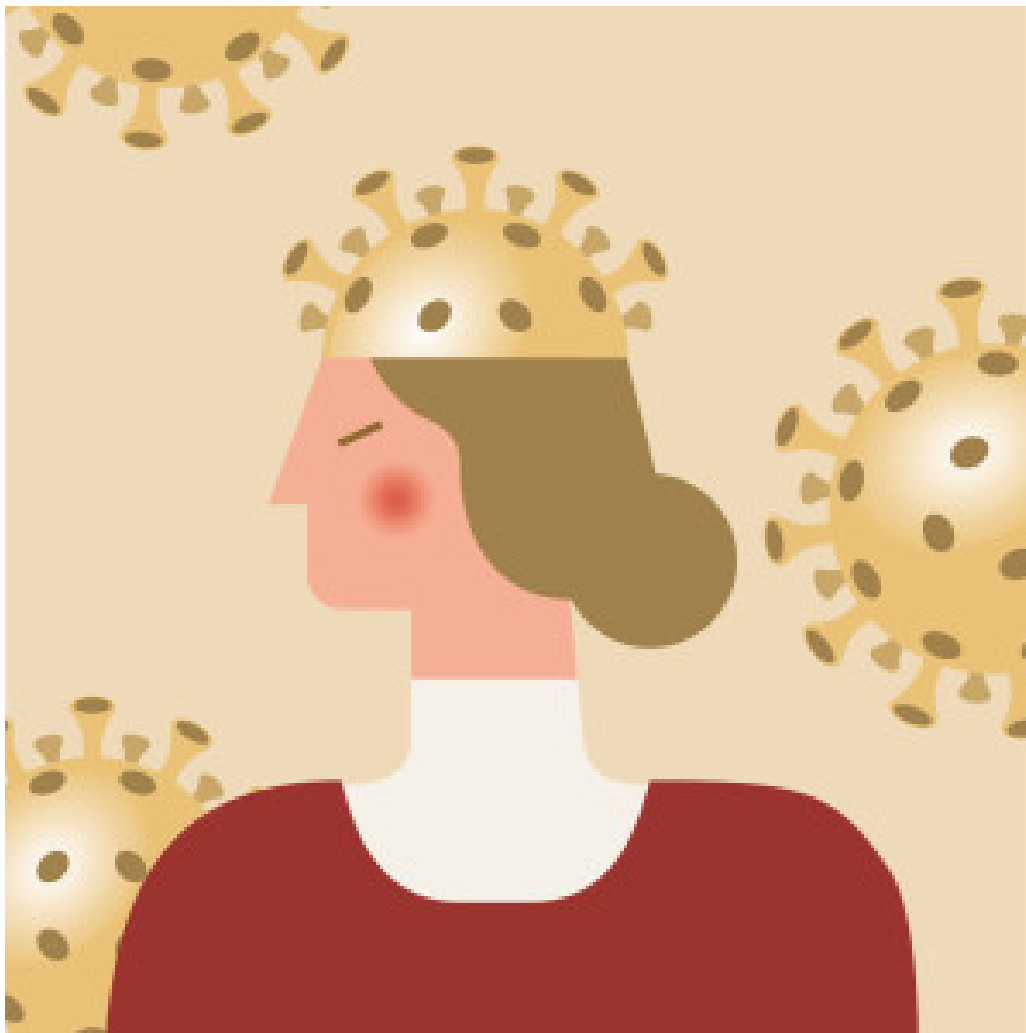
SPRÅKSPALTEN

ERLEND HEM

erlend.hem@medisin.uio.no

Erlend Hem er professor dr.med., fagsjef og redaktør for Tidsskriftets språkspalte.

Koronaviruspandemien har også noen språklige konsekvenser.

Illustrasjon: sorbetto/iStock, tilpasset av Tidsskriftet.

I desember 2019 ble det påvist en ny type koronavirus i byen Wuhan i Kina. I februar 2020 fikk viruset og sykdommen som viruset forårsaker, offisielle navn. Verdens helseorganisasjon (WHO) bestemte at sykdommen skal kalles *covid-19* (1). På engelsk skrives det med store bokstaver, men på norsk pleier vi å skrive med små, som *sars*, *mers* og *aids*. Komiteen som har ansvar for virustaksonomi, bestemte at viruset skal skrives *sars-CoV-2* (1). Det betyr at vi kan ha setninger som denne: «Han ble smittet av sars-CoV-2 og utviklet etter hvert covid-19.»

Korona

Både forkjølelse, sars, mers og covid-19 har opphav i den store koronavirusfamilien (2). Ordet *korona* kommer fra latin *corona*, som betyr 'krans' eller 'krone'. Viruset har fått navn etter hvordan det ser ut i et elektronmikroskop: rundt med en membran med små, utstikkende pigger som kan minne om det ytterste laget av solas atmosfære, koronaen (3).

Språkrådet anbefaler å skrive *korona* med *k*, og sammensetningen *koronavirus* er et vanlig fellesnavn som skrives med liten forbokstav (4). Noe av poenget med å skrive *koronavirus* med *k* er at vi har ordet *korona* fra før i norsk. Medisinere vil kjenne det igjen fra hjertets koronararterier, som vi også kaller kransarterier.

Karantene

I Store norske leksikon kan vi lese om ordet *karantene* at det i medisinsk sammenheng benyttes «om tiltak som har til hensikt å begrense kontakten mellom personer som kan tenkes å være rammet av en smittsom sykdom, og andre mennesker» (5).

Ordet kommer fra det italienske *quarantina* (6). Vi gjenfinner det i mange europeiske språk: *karantän* (svensk), *karantæne* (dansk), *quarantine* (engelsk), *quarantaine* (fransk), *Quarantäne* (tysk), *cuarentena* (spansk) osv. På italiensk betyr *quaranta* 'førti', og avsperringen i de første karantenebestemmelsene varte i 40 dager (6).

I forbindelse med koronaviruspandemien definerte Folkehelseinstituttet skillet mellom *sosial distansering*, *karantene* og *isolering* (5). *Sosial distansering* handler ifølge Store norske leksikon om at «folk flest skal holde større avstand til hverandre enn vanlig, for eksempel i butikker, på arbeidsplasser og i det offentlige rommet ellers». *Karantene* betyr at «personer som ikke er syke, men som har vært i mulig smitteoverførende situasjoner, skal holde seg borte fra kontakt med andre», mens *isolering* «benyttes når man er smitteførende og det må iverksettes spesielle tiltak for å hindre smitte til andre» (5).

Krise

Da WHO 11.3.2020 definerte koronaepidemien som en pandemi, forsto verden at den sto overfor en krise. Ordet *krisis* (av gresk: 'avgjørelse, dom') har røtter tilbake til oldtidens medisin. En medisinsk krise dreide seg om et avgjørende vendepunkt da

sykdommen enten førte til døden eller klinget av. Kriser inntraff på «kritiske dager», et visst antall dager siden sykdomsdebuten (7). I dag brukes ikke *krise* på denne måten. Nå betyr ordet 'svært vanskelig, farlig situasjon' (8).

I allmennspråket er krisebegrepet blitt utvannet. Nå kan man snakke om krise ved helt alminnelige og hverdagslige hendelser som enten er pinlige, vanskelige eller bare ergerlige: «Det er litt krise.» Koronapandemien er noe annet. Det er helt krise.

LITTERATUR

1. Verdens helseorganisasjon. Naming the coronavirus disease (COVID-19) and the virus that causes it. [https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-\(covid-2019\)-and-the-virus-that-causes-it](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/technical-guidance/naming-the-coronavirus-disease-(covid-2019)-and-the-virus-that-causes-it) Lest 17.3.2020.
2. Hem E. MERS eller mers? Tidsskr Nor Legeforen 2016; 136: 1911. [PubMed][CrossRef]
3. Klein J, Dalgard O, Jensen HLB. Koronavirus. I: Store medisinske leksikon. <https://sml.snl.no/koronavirus> Lest 17.3.2020.
4. Språkrådet. Koronavirus. <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt-ord/koronavirus/> Lest 17.3.2020.
5. Braut GS. Karantene – smitte. I: Store norske leksikon. https://snl.no/karantene_-_smitte Lest 17.3.2020.
6. Hem E. Karantene – om mer enn sykdom. Tidsskr Nor Legeforen 2013; 133: 1851. [PubMed][CrossRef]
7. Hem E. Den medisinske krise. Tidsskr Nor Legeforen 2018; 138. doi: 10.4045/tidsskr.17.0401. [PubMed][CrossRef]
8. Krise. I: Det Norske Akademis ordbok. https://www.naob.no/ordbok/krise_1 Lest 17.3.2020.

Publisert: 25. mars 2020. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.20.0235

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 11. juli 2026.